

SELETUSKIRI
„Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2016–2017 rakendusplaani
2016. aasta aruanne” juurde

Sissejuhatus

Vabariigi Valitsus kiitis 17. aprilli 2008. a korraldusega nr 182 heaks Kiirgusohutuse riikliku arengukava aastateks 2008–2017 koos selle rakendusplaaniga aastateks 2008–2011. Arengukavas määratakse kiirguskaitse arengu prioriteedid aastani 2017 ning püstitatud eesmärkide saavutamiseks kavandatud meetmed ja tegevussuunad.

Arengukava üldeesmärk on kiirgusohutuse tagamine ning alleesmärgid:

1. Luua Eesti Vabariigis kiirgusohutuse tagamise optimeeritud süsteem;
2. Vähendada radioaktiivsete jäätmetega ja nende käitlemisega seotud ohte;
3. Tagada valmisolek kiirgushädaolukorrale reageerimiseks;
4. Suurendada teadlikkust kõrgeenenud looduskiirguse allikatest;
5. Tagada kiirguse optimeeritud kasutamine meditsiinis.

Kiirgusohutuse riikliku arengukava eesmärkide elluviimiseks vajalike meetmete, nende tulemuste ja vajaminevate ressursside kirjeldamiseks koostati rakendusplaani aastateks 2008–2011 ning 2012–2015. Aastal 2015 koostas Keskkonnaministeerium arengukava viimase rakendusplaani aastateks 2016–2017, mis kiideti heaks 14. jaanuari 2016 Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 26. Rakendusplaani koostamisel osalesid Keskkonnaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni esindajad.

Rakendusplaani 2016. aasta aruanne annab rakendusplaani täitmise alusel ülevaate kiirgusohutuse riikliku arengukava eesmärkide saavutamise ja tulemuslikkuse kohta sellel aastal.

Kiirgusohutuse arengukava rakendusplaani 2016. aasta aruande ja eelnõu seletuskirja koostas Keskkonnaministeeriumi kliima- ja kiirgusosakonna peaspetsialist Maris Arro (e-post: maris.arro@envir.ee, tel: 626 2908).

Eelnõu eesmärk

Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2016–2017 rakendusplaani 2016. aasta aruande koostamise eesmärgiks on arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamise ja tulemuslikkuse kohta ülevaate andmine.

Eelnõu sisu

Käesoleva eelnõuga esitatakse Vabariigi Valitsusele tutvumiseks ja teadmiseks „Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2016–2017 rakendusplaani 2016. aasta aruanne“.

Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu koosneb 2 punktist:

- 1) Võtta teadmiseks „Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2016–2017 rakendusplaani 2016. aasta aruanne“;
- 2) Keskkonnaministeeriumil avaldada aruanne ministeeriumi veebilehel.

Aruanne on koostatud kiirgusohutuse riikliku arengukava vastutavatel täitjatel laekunud tagasiside põhjal. Aruanne koosneb kolmest peatükist ja ühest lisast. Esimeses peatükis esitatakse aruandest lühikokkuvõtte ning olulisemad järeldused rakendusplaani ja arengukava elluviimise kohta. Teises peatükis tutvustatakse aruande koostamise aluseid. Kolmandas peatükis antakse ülevaade

rakendusplaani täitmisest alleesmärkide lõikes. Lisas on toodud põhjalikum ülevaade rakendusplaani täitmise tulemustest meetmete ja tegevuste lõikes.

Järgnevalt on toodud lühiülevaade „Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2008–2017“ (edaspidi *KORAK*) rakendusplaani 2016. aasta aruandes kajastuvate arengukava alleesmärkide täitmisest.

KORAK alleesmärk: luua Eesti Vabariigis kiirgusohutuse tagamise optimeeritud süsteem

2016. aastal täiendati seoses kiirgusohutuse tagamise optimeeritud süsteemi loomisega õigusloomet, korraldati koolitusi ja teabepäevi, jätkati kiirgusvaldkonna standardite tõlkimise, ülevõtmise ja kehtestamisega.

Uus kiirgusseadus jõustus 1. novembril 2016. aastal. Uue seadusega saab väikese ohuga kiirgustegevuseks anda tähtajatu loa, samuti korrastati ka radioaktiivsete jäätmete valdkonda, eristades loodusliku radioaktiivse materjali puhul jääki, mida saab ümbertöödelda jäätmetest, mille edasist kasutamist ette ei ole näha.

4.-14. septembrini 2016. a viisid Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri (IAEA) väliseksperdid Eestis läbi auditi (*Integrated Regulatory Review Service Mission* – edaspidi IRRS missioon), mille käigus hinnati riigi kiirgusohutuse õiguslikku ja organisatsioonilist raamistikku ning pädevaid reguleerivaid asutusi. Auditi tulemusena valmis raport, milles antakse soovitusi ja tehakse ettepanekuid kiirgusohutuse tagamise parandamiseks.

Kuigi kiirgusohutuse tagamise süsteem on loodud ning pidevalt toimub õigusloome uuendamine ja täiendamine vastavalt Euroopa Liidu direktiividele ja rahvusvahelistele nõuetele. Seisab uus ajakohastatav KORAK 2018-2027 väljakutse ees viia kiirgusohutuse tagamise süsteem vastavusse EL direktiivide ja rahvusvaheliste nõuetega (radioaktiivsuse ja ehitusmaterjalidest pärineva gammakiirguse reguleerimine), samuti IRRS missiooniaruandes esitatud ettepanekutega, mis eeldavad muuhulgas kiirgusvaldkonna veelgi täpsemat reguleerimist, jätkusuutliku kiirgusalase koolitusvaldkonna arendamist ning kiirgustegevusega seotud juhendmaterjalide koostamist ning olemasolevate juhendite täiendamist.

KORAK alleesmärk: vähendada radioaktiivsete jäätmetega ja nende käitlemisega seotud ohte

Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamise 28.04.2016 otsusega anti põhimõtteline nõusolek rajada Eestisse radioaktiivsete jäätmete lõpladustuspaik. Valitsuse kabinetinõupidamisel tehtud otsustest tulenevalt esitas Keskkonnaministeerium 02.05.2016. a. Riigikogu keskkonnakomisjonile ettepaneku muuta Riigikogus esimese lugemise läbinud Kiirgusseaduse eelnõu. Kiirgusseaduse § 61 lg 4 kohaselt korraldab radioaktiivsete jäätmete vahe- ning lõpladustamist Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Juba 2016. a teisest poolest alustas Keskkonnaministeerium koostöös AS-ga A.L.A.R.A. radioaktiivsete jäätmete lõpladustuspaiga rajamiseks vajalike finantseerimise võimaluste otsimisega.

Radioaktiivsete jäätmete ja nende käitlemisega seotud ohtude vähendamise kõige suuremaks kitsaskohaks on rahaliste vahendite nappus, see puudutab eriti radioaktiivsete jäätmete lõpladustuspaiga Eestisse rajamist ja Paldiski endise tuumaobjekti reaktorisektsioonide likvideerimist. Teisest küljest on projekti mahukust ja uuringuvajadust arvestades aegkriitiline alustada keskkonnauuringutega juba järgmisel aastal, kuid selleks puuduvad hetkel vahendid.

KORAK alleesmärk: tagada valmisolek kiirgushädaolukorrale reageerimiseks

Päästeamet kaardistas vahendid kiirgushädaolukorra lahendamiseks 2016. aastal ja esitas Keskkonnaministeeriumile. Täiustati ja täpsustati omavalitsuste hädaolukorra plaane ning kasutatavaid ressursse. Sihtasutus Tartu Ülikooli Kliinikumi erakorralise meditsiini osakonda paigaldati kiirgusvõravad. Põhja-Eesti Päästekeskus asendas vanad kiirgusmõõtjad kahe uue aparaadiga. Demineerimiskeskuse valvekeemikul on kasutuses suuremõõtmeliste kiirgusallikate

transpordikonteiner. 2016. a. soetas Keskkonnaameti kiirgusosakond endale täiendavalt vajalikke arvutiprogramme. Samuti on paranenud laboratooriumi võimekus hädaolukordadele reageerimisel. Täiendavalt on arenenud mitmete nutilahenduste kasutamine ning alternatiivse sidepidamiselahendusena ka suurenenud operatiivraadioside TETRA telefonide arv.

Keskkonnaministeeriumi eesvedamisel toimus õppus „Ei Kiirga 2016“, mille peamiseks eesmärgiks oli harjutada kiirgusohutuse varajase hoiatamise süsteemi toimepidevuse tagamist ning asutuse sisest ja ametkondade vahelist infovahetust.

Kuigi kiirgushädaolukorrale reageerimise valmisolek on võrreldes 9 aasta taguse ajaga märgatavalt paranenud, tuleb valdkonna arendamiseks ajakohastada kiirgushädaolukorra lahendamise plaani, pidevalt uuendada mõõtevahendite baasi, tõsta labori võimekust ning korraldada õppusi.

KORAK alleesmärk: suurendada teadlikkust kõrgeenenud looduskiirguse allikatest

Keskkonnaministeerium korraldas koostöös SA Keskkonnainvesteeringute Keskusega 3.-4. mail 2016. aastal koolituse „Radooni aktiivsuskontsentratsiooni mõõtmine“. Koolituse viisid läbi Keskkonnaministeeriumi, Soome Kiirguskaitsekeskuse ja Eesti Geoloogia Keskuse eksperdid. Koolitusel osales 15 radoonimõõtjat ja 15 järelevalveteostajat. Sama projekti raames valmis 2016. aastal lõpus Keskkonnaministeeriumi juhtimisel radooni aktiivsuskontsentratsiooni mõõtmise juhendmaterjal.

Keskkonnaamet korraldas koostöös Keskkonnaministeeriumiga IAEA regionaalse koostööprojekti „Riiklike strateegiate juurutamise ja edasise arengu toetamine vähendamaks radoonist põhjustatud elanikukiiritust“ („*Reducing Public Exposure to Radon by Supporting the Implementation and Further Development of National Strategies*“) raames seminari „Töökohtade siseõhu radoonisisaldus kui Radooni tegevuskava osa“ („*Radon at Workplaces as an Element of a National Radon Action Plan*“) toimumise Tallinnas 23.-27. mail.

Avalikkuse teavitamiseks korraldati 2016. aasta sügisel kiirguspäev. Probleemseks valdkonnaks on kiirgusalase esmatasandi ja täiendkoolituse saamise võimalused. Kuigi 2016. aastal jõustus keskkonnaministri määrus nr 57, millega täpsustati kiirgustöötajate ja kiirgusohutusspetsialistide koolituse nõudeid, eesmärgiga tõsta koolituste kvaliteeti, ei ole IRRS missiooni aruandele tuginedes tagatud koolitatud kiirgusspetsialistide ja – ekspertide juurdekasv.

KORAK alleesmärk: tagada kiirguse optimeeritud kasutamine meditsiinis

2016. aastal avaldati Eesti Radioloogia Ühingult tellitud „Meditsiiniirradioloogia tegevusjuhised standardprotseduuridele“. Dokumendi eesmärk on anda suunised meditsiiniirradioloogia protseduure tegevatele kiirgustegevusloa omajatele põhjendatud ja optimeeritud protseduuride tegemiseks.

HERCA inspekteerimise nädala raames viisid Terviseameti inspektorid ja Keskkonnaameti kiirguskaitsebüroo peaspetsialistid läbi diagnostiliste meditsiiniirradioloogia protseduuride põhjendatuse ühiskontrolli, mille tulemused esitatakse ravisutustele. 2016. aastal kogus Terviseamet kiirgustegevusloa omajatelt kokku andmed standardsuurusega patsiendi kohta mõõdetud patsiendidooside andmed, mille alusel arvutatakse 2017. aastal diagnostilised referentsväärtused.

Meditsiiniikiirituse valdkonnas on küll kehtestatud täpsemad nõuded meditsiiniirradioloogia protseduuridele suunamiseks, protseduuride tegemiseks ning kliiniliste auditite korraldamiseks, kuid selleks, et kiirguse optimeeritud kasutamine meditsiinis oleks paremini tagatud on vaja hakata läbiviima kliinilisi auditeid ning planeerida tegevusi patsiendidoosi optimeerimiseks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Siim Kiisler
Minister